

Lausunto / Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle / kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien lainsäädäntö

Khall 24.08.2026 § 162
637/00.04.00/2026

Valmistelija kaupunginjohtaja Jori Reijula p. 045 847 1133,
konsernipalvelujohtaja Vesa Urtti p. 0400 447 383

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoja hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle laeiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta.

Esitysluonnoksen mukaan vuonna 2027 kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehtävän indeksikorotuksen vaikutusta rajoitettaisiin 2,8 prosenttiyksiköllä osana valtion talouden sopeutustoimia. Tämä tarkoittaisi 93 miljoonan euron vähennystä kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2027 alkaen. Vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia 0,76 prosenttiyksiköllä vuoden 2026 tasosta. Valtionosuusprosentin kautta toteutettuna vaikutus olisi kaikissa kunnissa asukasta kohden yhtä suuri.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen vuodesta 2026 alkaen pysyväksi päätetyn 75 miljoonan euron vähennyksen kohdentamistapaa jatkettaisiin vuonna 2026 toteutetun kohdentamistavan mukaisesti. Vähennys olisi prosentuaalisesti yhtä suuri osuus kunkin kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta siten, että vähennysten yhteismäärä on 75 miljoonaa euroa. Vähennystä ei kuitenkaan kohdennettaisi kuntiin, joiden peruspalvelujen valtionosuus ennen vähennystä on nolla euroa tai negatiivinen.

Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä teknisluonteisia muutoksia.

Jämsän kaupungin lausunto

Jämsän kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta, joka koskee kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamista. Jämsän kaupunki tunnistaa julkisen talouden tasapainottamisen tarpeen ja pitää valtiontalouden kestävyysvahvistamista tärkeänä tavoitteena. Talouden sopeuttamistoimien tulee kuitenkin toteutua tavalla, joka turvaa kuntien tosiasialliset edellytykset järjestää lakisääteiset palvelut ja ottaa huomioon kuntien erilaiset lähtökohdat.

Jämsän kaupungin näkemyksen mukaan esityksen keskeinen ongelma on, että valtionosuuksiin kohdistuvia vähennyksiä tarkastellaan irrallaan valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudesta. Kuntien taloudellinen asema määräytyy kokonaisvaikutuksesta, ei yksittäisen vähennysmekanismin laskennallisesta tasapuolisuudesta. Esityksessä indeksikorotuksen

rajoittaminen toteutettaisiin asukasta kohden yhtä suurena vähennyksenä ja pysyväksi päätetty 75 miljoonan euron vähennys prosentuaalisesti yhtä suurena osuutena kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Ratkaisu on teknisesti yhdenmukainen, mutta se ei johda kuntien tosiasialliseen yhdenvertaiseen kohteluun tilanteessa, jossa valtionosuusjärjestelmän eri osat tuottavat kuntien välille merkittäviä eroja. Osa kunnista on hyötynyt valtionosuuksien laskentaperusteista huomattavasti, kun taas osa kunnista on menettänyt valtionosuuksia, vaikka järjestelmän tavoitteena on luoda kunnille tasapuoliset edellytykset järjestää lakisääteiset peruspalvelut.

Uusia vähennyksiä ei tule arvioida pelkästään niiden teknisen kohdentamistavan perusteella, vaan vaikutuksia tulee tarkastella kuntakohtaisesti suhteessa valtionosuusrahoituksen kokonaisuuteen ja kuntien nykyisiin lakisääteisiin tehtäviin. Jämsän kaupunki katsoo, että vähennysten kohdentamisessa tulee huomioida sekä sote-erien kuntakohtainen vaikutus että kunnan kokonaisvaltionosuuden taso suhteessa sen palvelutehtäviin. Uusia vähennyksiä ei tule kohdistaa kuntiin, joiden rahoitusta sote-erät jo vähentävät tai joiden kokonaisvaltionosuus on jo nykyisellään poikkeuksellisen alhainen.

Muutoin vaarana on, että samat kunnat joutuvat kantamaan sekä nykyisen valtionosuusjärjestelmän rakenteellisten epäkohtien että uusien säästötoimenpiteiden vaikutukset. Tämä ei vastaa valtionosuusjärjestelmän perimmäistä tavoitetta turvata kuntien kyky järjestää peruspalvelut erilaisissa olosuhteissa.

Jämsän kaupunki pitää välttämättömänä, että hallituksen esityksen vaikutusarviointia täydennetään kuntakohtaisella kokonaistarkastelulla. Arvioinnissa tulee esittää laskennallisten valtionosuusperusteiden, sote-erien, verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen sekä nyt ehdotettujen vähennysten yhteisvaikutus jokaisen kunnan osalta. Pelkästään yksittäisten vähennysten vaikutusten tarkastelu ei anna oikeaa kuvaa kuntien tosiasiallisesta taloudellisesta asemasta.

Jämsän kaupunki katsoo lisäksi, että valtionosuusuudistuksen yhteydessä tulee arvioida myös rahoitusperiaatteen toteutumista kuntakohtaisesti. Perustuslain mukainen rahoitusperiaate edellyttää, että kunnilla on tosiasialliset taloudelliset edellytykset hoitaa niille säädetyt tehtävät. Arviointia ei voida tehdä pelkästään koko kuntasektorin tasolla, vaan myös yksittäisten kuntien näkökulmasta.

Edellä esitetyillä perusteilla Jämsän kaupunki esittää, että ehdotettua sääntelyä täydennetään kuntakohtaisella kokonaisvaikutusten arvioinnilla. Valtionosuuksien vähennysten kohdentamisessa tulee huomioida sekä sote-erien kuntakohtainen vaikutus että kunnan saaman valtionosuusrahoituksen kokonaismäärä suhteessa sen lakisääteisiin palvelutehtäviin.

Vasta tämän tarkastelun perusteella voidaan arvioida, toteutuvatko kuntien välinen yhdenvertaisuus ja rahoitusperiaate esitetyllä tavalla. Valtionosuusuudistuksen tavoitteena tulee olla koko maan elinvoiman ja

peruspalvelujen turvaaminen. Tämä edellyttää, että kuntien asemaa tarkastellaan kokonaisuutena eikä yksittäisten laskentamekanismien kautta.

Toimivalta, johon päätös perustuu:

Hallintosääntö § 28 / kaupunginhallituksen tehtävät ja toimivalta

Ehdotus

Kaupunginjohtaja Jori Reijula

Kaupunginhallitus hyväksyy seliteosan mukaisen lausunnon koskien hallituksen esitysluonnosta eduskunnalle kunnan peruspalvelujen valtionosuuksien lainsäädännöstä.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.